

ANGER PRONENESS AND DISSOCIATIVE EXPERIENCES AND IN LATE ADOLESCENT FEMALES WITH DIFFERENT ATTACHMENT STYLES

Plamen Angelov Tzokov

Faculty of Pedagogy, Plovdiv University "Paisii Hilendarski", Republic of Bulgaria

plamen_tzokov@abv.bg

Abstract: The study examined the relationships among dissociative experiences, anger proneness, and attachment styles in late adolescent females. One hundred fifty-six students (mean age = 18.2 years) were assessed using the Dissociative Experience Scale (DES), the State-Trait Anger Expression Inventory (STAXU), and the Adult Attachment Questionnaire (AAQ), a self-report tool for assessing attachment styles (avoidant, secure, and ambivalent-resistant) in close relationships of youths and adults. Significant correlations were obtained between DES scores (total and factorial) and STAXI scores (State Anger, Trait Anger, Anger/In, and Anger/Expression), confirming in a nonclinical sample the connection between anger proneness and dissociation described in patients with dissociative disorders. Insecure females, particularly ambivalent ones, scored higher on the DES. Moreover, insecurely attached females showed more anger proneness, with some differences between ambivalent and avoidant types. Further research should be conducted to examine these relationships in males, as well as to clarify the role of insecure attachment in anger management and the recourse to dissociation in late adolescence as a protective response to trauma and emotional distress.

Keywords: dissociative experiences, anger, different attachment styles

СКЛОННОСТ КЪМ ГНЯВ И ДИСОЦИАТИВЕН ОПИТ ПРИ ЖЕНИ С КРАЯ НА ЮНОШЕСКА ВЪЗРАСТ С РАЗЛИЧЕН СТИЛ НА ПРИВЪРЗАНОСТ

Пламен Ангелов Цокков

Педагогически факултет, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, ул. „Иван Асен“ №24,
Република България

plamen_tzokov@abv.bg

Резюме: Изследването проучва връзката между дисоциативния опит, склонността към гняв и стиловете на привързаност при жените в края на юношеството. Сто петдесет и шест студентки (Средна възраст = 18.2 години) са изследвани чрез Скала за дисоциативен опит (DES), Инструмент за изследване на състояние и отличителни черти на гнева (STAXI), и Въпросник за привързаността при възрастните (AAQ), инструмент за самооценка за оценка на стила на привързаност (избягващ, сигурен и устойчив, амбивалентен) при близки връзки между юноши и възрастни. Значителна корелация е открита между резултатите по DES (обща и факториална) и резултатите по STAXI (Нива на гнева, справяне с гнева, Гняв/вътрешен и Гняв/Изразяване), потвърждаваща в неповтарящ се ред връзката между склонността към гняв и дисоциацията описана при пациенти с дисоциативни разстройства. Неуверените жени, по-точно амбивалентните такива, имат най-високи резултати по DES. Несигурно привързаните жени показват по-висока склонност към гняв, с малка разлика между амбивалентния и несигурния тип. Бъдещите изследвания следва да бъдат съсредоточени в проучването на тази връзка при мъжете, за да се обясни ролята на несигурното привързване в справянето с гнева и възможността за дисоциация в късното юношество като защитен отговор на емоционалния и травматичния дистрес.

Ключови думи: дисоциативен опит, гняв, стил на привързаност

ЦЕЛИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Настоящата разработка има за цел да се изследва връзката между дисоциативния опит, склонността към гняв и стиловете на привързване в неклинични условия, при жени в края на юношеството. Практически се проверява хипотезата на Ван дер Колк [10], имайки предвид ролята на сигурното привързване за предпазване от негативни емоции (в частност гнева), класифицирани като несигурна привързаност в близки връзки. Възможна е разлика между отбягващите и устойчивите амбивалентните жени, която също ще се изследва. В допълнение ще се оцени връзката между дисоциативните тенденции и справянето с гнева, като се предполага, че ще има по-високи нива на дисоциативност при несигурните жени, заради тяхната

склонност към физиологична възбуда и афективната дисрегулация. В крайна сметка се очаква тенденцията на несигурно привързаните жени да изпитват гняв в близки взаимоотношения да е в услуга на използването на масивни защитни стратегии, като например дисоциация, за да се предотврати чувството на последователност и интегритет на Аз-а.

МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕ

В изследването са обхванати сто петдесет и шест жени – студентки на Педагогически факултет в Пловдивски Университет „Паисий Хилендарски“ - Пловдив, Република България. Средната възраст е 18.2 при обхват 17-23 години. Те са събрани като част от обучение върху поведенчески проблеми в горна училищна възраст. Изследвани са доброволно, като е получено информирано съгласие, със следните тестове:

1. Скала за дисоциативен опит (DES)

Скалата е предназначена да изследва дисоциативния опит (DES) [1]; [2] и се състои от 28 айтема, класифицирани във визуална скала на аналозите. Субектите маркират определена точка по линията между двете крайности, за да индикират процента на време, през което те изпитват вариация от дисоциативни феномени (от 0% до 100%). Точките на DES варират от 0 до 100 и представят средния отговор на всички айтеми. Факторните аналитични проучвания са отчетливи разбирания за структурата на DES относно трифакторния модел, който е използван в настоящото проучване [6]; [2]; [5]. Според този модел DES е съставен от следните три подскали:

- амнестична дисоциация, която включва изпълнението на действия, за които субектът няма спомен (например: Айтем 3: „Някои хора преживяват усещането, да бъдат на дадено място и да нямат идея как са стигнали там“);

- поглъщаща и въображаема включеност, което засяга „потопеността“ в дадена активност до степен на пълна вглъбеност в дейността (например: Айтем 17: „Някои хора осъзнават, че когато гледат телевизия или филм, са толкова поглънати от сюжета, че не забелязват други случващи се покрай тях дейности.“);

- деперсонализация - дереализация, която се отнася до променени във възприятията на Аз-а и на средата, такива като чувството да бъдеш отделен от собственото си тяло, чувства и мисли. (например: Айтем 13: „Някои хора имат усещането и чувството, че техните тела не им принадлежат.“).

DES е доказано достоверен и валиден метод за измерване и оценка на дисоциативните преживявания, както в клинични, така и в не клинични случаи [1]; [9]; [2] и има подобна факторна структура в психиатрични и непсихиатрични групи.

2. Инструмент за изследване на състояние и отличителни черти на гнева (STAXI)

STAXI [8] е инструмент за психометрично изследване при оценяване на различните проявления на гнева. Оценява се интензивността и честотата, с която гневът е изпитван и изразяван чрез осем различни скали. Двете главни скали са: Състояние на гняв (S-Anger) - индикатор на емоционално състояние, обхващащо от лека раздразнителност или досада до екстремна гняв и ярост. Отличителни черти на гнева (T-Anger), които представляват втората скала измерват склонността към гняв като лична диспозиция. T-Anger е оценяван като се използват две подскали, отнасящи се главно до личността: (T-Anger/темперамент) и ситуация (T-Anger/ Реакция). Гневът може да бъде насочен навътре (Anger/In) или навън (Anger/Out) (например: чрез агресивно поведение като вербални критики, обиди, ругатни, нападения над другите или разрушаване на предмети). В крайна сметка гневът може да бъде контролиран (Anger/Control), както и изразен (Anger/Expression). STAXI е валидиран чрез извадка във подрастваща възраст и дава много добри психометрични показатели [8].

3. Въпросник за привързаността при възрастните (AAQ)

AAQ [4] и [7] представя на респондентите три алтернативни описания на техните чувства в близки взаимоотношения и им се предлага да изберат това, което най-добре описва техните преживявания (например: Представя се сигурен, амбивалентен или избягващи стил връзки). Изследваните субекти трябва да оценят всяко едно от тези описания на чувства (Например: типа на връзката), позовавайки се на скала от 1 до 7, отразяваща кореспонденцията със собствените им преживявания. Вследствие на това се получават два типа резултати: категоризиран и скалиран.

Ван дер Колк [10] описва и се ръководи от четири модела на отговор при привързаността. Първо място сред тях заема *сигурната* реакция, а именно дистреса от раздяла и бързо възстановяване след завръщането на майката (грижещия се) и също използването на майката като „База на сигурност“ и обект за изследване. На второ място *несигурна* реакция при раздяла, която се дели на два основни подвида: *избягваща* и *устойчива амбивалентна*. Избягващите индивиди изразяват малко негативни емоции заедно със силна физиологична

реакция между несигурното привързване и патологичната дисоциация. От тази перспектива Ван дер Колк предполага, че сигурното привързване предпазва индивидите от травми и патологична дисоциация. Той описва как травмата води до проблеми с контрола на афективните нива, такива като гнева, безпокойството и депресивното настроение. Обсъждат се и доколко ролята на сигурното привързване с грижещия се помага на децата да развият капацитет за модулиране на психологично пробуждане и чувство за сигурност.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНИЯ

Данните са обработени с помощта на статистически пакет (програма) SPSS, версия 19.

1. Крайните резултати на DES са в позитивна корелация (използвайки product-moment корелационен коефициент на Пирсън) с резултатите на STAXI (Виж. Таблица 1)

Таблица 1.

Корелация между DES и STAXI					
	DES (Общ)	Амнезия	Вгълбеност	Деперсонализация	DES-T
S-Anger	.40****	.28****	.37****	.45****	.38****
T-Anger	.32****	.27****	.32****	.22**	.28***
T-Anger/Temperament	.18*	.14	.18*	.14	.14
T-Anger/Reaction	.23**	.18*	.29**	.13	.16*
Anger/In	.38****	.28****	.33****	.37****	.34****
Anger/Out	.16*	.17*	.15	.05	.14
Anger/Control	.11	-.07	-.16*	-.01	-.08
Anger/Expression	.29**	.24**	.29***	.19*	.26***
* $p < .05$. ** $p < .01$. *** $p < .001$. **** $p < .0001$					

В таблицата са представени в низходящ ред състоянията на гнева: Anger/In, Anger/Expression и Anger/Out. Последователно се представят фракционалните резултати на DES по същия модел: резултатите за Вгълбеност са сходни с тези за Амнезия; Деперсонализацията е в позитивна корелация със Състоянието на Гняв (с най-висок коефициент), Anger/In, Отличителни черти на Гнева, Anger/Expression и T-Anger/Reaction. Тези резултати подкрепят хипотезата, че има връзка между интензивността на изразяването на гняв и източника на дисоциативна защита в късните юношески години при жените, предполагащ възможната роля на дисоциацията като повтаряща се стратегия в контрола на афектите.

Anger/Out корелира с Амнезията, но не и с други подскали, което може да индикира адаптивно забравяне на социално неприемливо агресивно поведение.

Деперсонализацията, заедно с DES-T корелира силно с Anger/In. Тези резултати се потвърждават и в не клинична извадка, защитаната функция на деперсонализационния опит, описан при пациенти и деперсонализационно-дереализационно разстройство е наречен защита срещу емоционалния дистрес и конфликтния аспект на гнева. Значителната негативна корелация между Вгълбеност и Anger/Control може да означава фокусиране на вниманието върху вътрешния процес, свързан с по-слабото задържане на гнева.

2. Ранговата корелация на Спирман между резултатите на DES и нивата на трите свързани стила на привързване (по AAQ) са представени в Таблица 2.

Таблица 2.

Корелация между DES резултати и AAQ рейтингова скала			
	Избягващ	Амбивалентен	Сигурен
DES (Общ)	.16*	.18*	-.11
Амнезия	.17*	.25**	-.08
Вгълбеност	.09	.12	-.15
Деперсонализация	.21**	.17*	-.12
DES-T	.18*	.16*	-.07
* $p < .05$. ** $p < .01$			

Високият DES резултат е свързан с нивата на двата несигурни стила на привързване (амбивалентен и избягващ) и повтаря получените резултати от Хан [3] със същия инструмент (AAQ и DES). Амбивалентните стойности са в позитивна корелация с Амнестичната дисоциация, а избягващите нива са в позитивна

корелация с Деперсонализацията. DES-T резултатите са в позитивна корелация с двете избягващите и амбивалентните нива, като потвърждава връзката между несигурното привързване и патологичната дисоциация изследвана при клинична извадка.

3. Ранговата корелация на Спирман между STAXI и AAQ (Виж Таблица 3) потвърждава връзката между Амбивалентния стил на привързване и Състоянието на гняв. Избягващият стил на привързване е в позитивна корелация в низходящ ред със Anger/In, Anger/Expression и Състоянието на Гняв. Сигурният стил на привързване, от своя страна е в негативна корелация с Anger/In, T-Anger/Темперамент и Състоянието на Гняв.

Таблица 3.

Корелация между резултатите по STAXI и Рейтингова скала AAQ			
	Избягващ	Амбивалентен	Сигурен
S-Anger	.16*	.16*	-.17*
T-Anger	.14*	.00	-.12
T-Anger/Temperament	.08	.05	-.18*
T-Anger/Reaction	.05	.02	-.13*
Anger/In	.30***	.12	-.19*
Anger/Out	.02	.07	-.02
Anger/Control	-.08	.02	.09
Anger/Expression	.20*	.06	-.13*

* $p < .10$, * $p < .05$, ** $p < .01$ *** $p < .001$

Нашите проучвания поддържат тезата за предположената връзка между несигурното привързване и склонността към гняв в късните години на юношеството, показващо сигурното за Избягващите жени директен гняв навътре към себе си. Според нас обръщането на гнева към себе си при Избягващите би могло да е свързано със склонността към физиологична хипер възбуда, която е несъвместима със самооценката на изразяването на гнева. Най-високият Anger/In резултат при Избягващите жени може да е свързан с тяхната склонност към явно негативно изразяване на гнева, водеща до несъответствие между самооценката и психобиологични индекси на емоционална възбуда.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Bernstein, E. M., & Putnam, F. W. (1986). Development, reliability and validity of a dissociation scale. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 174 (12), 727-735.
- [2] Carlson, E. B., & Putnam, F. W. (1993). An update on the Dissociative Experiences Scale. *Dissociation: Progress in the Dissociative Disorders*, 6, 16-27.
- [3] Hahn, N.B. (1995). Adult attachment style, coping style, defensive processes, and memory in college women. *Dissertation Abstracts International*, 56 (4-B), 2370.
- [4] Hazan, C. & Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52 (3), 511-524.
- [5] Ross, C. A., Ellason, J. W., & Anderson, G. (1995). A factor analysis of the Dissociative Experiences Scale (DES) in dissociative identity disorder. *Dissociation: Progress in the Dissociative Disorders*, 8 (4), 229-235.
- [6] Ross, C. A., Joshi, S., & Currie, R. (1990). Dissociative experience in the general population. *American Journal of Psychiatry*, 147, 1547-1552.
- [7] Shaver, P. R., & Hazan, C. (1992). Adult romantic attachment process: Theory and evidence. In D. Perlman & W. Jones (Eds.), *Advances in personal relationships* (Vol. 4). London: Kingsley.
- [8] Spielberger, C. D. (1988). STAXI: Manual for the State-Trait Anger Expression Inventory (Italian version by A. L. Comunian, 1992). Firenze: O.S.
- [9] Steinberg, M. (1993). The spectrum of depersonalization: Assessment and treatment. In D. Spiegel (Ed.), *Dissociative disorders: A clinical review* (pp. 79-103). Lutherville, MD: Sidran Press,
- [10] Van der Kolk, B. A. (1996). The complexity of adaptation to trauma: Self-regulation, stimulus discrimination, and characterological development. In B. A. van der Kolk & A. C. McFarlane (Eds.), *Traumatic stress: The effects of overwhelming experience on mind, body, and society* (pp. 182-213). New York: The Guilford Press.